

«Silent Voyage» στην Αίθουσα Τέχνης Θ. Στάμος: Μια εύγλωττη μεταμοντέρνα εμπειρία τέχνης

Στις *Συνομιλίες* του Auguste Rodin, που κατέγραψε ο Paul Gsell (Λωζάννη, 1946), μπορούμε να παρακολουθήσουμε-σε λιγότερο από 200 λέξεις- τις αρχές της γλυπτικής, ένα είδος διαθήκης για την τέχνη του. Απομονώνω τη φράση: «Το κυριότερο είναι να συγκινείσαι, ν' αγαπάς, να ελπίζεις, να τρέμεις, να ζεις. Να είσαι άνθρωπος πρώτα κι ύστερα καλλιτέχνης!»

Μ' αυτό το στόχο πραγματοποιήθηκαν στην Αίθουσα Τέχνης Θεόδωρος Στάμος, την Παρασκευή 8 Απριλίου, τα εγκαίνια του έργου της **Ιωάννας – Δάφνης Παπαλεξοπούλου**, με τίτλο ***Silent Voyage-Σιωπηλό Ταξίδι***. Την εκδήλωση διοργάνωσε ο **ΣΥΝΔΕΣΜΟΣ ΦΙΛΟΛΟΓΩΝ ΛΕΥΚΑΔΑΣ** σε συνεργασία με το **ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ**, ως συνέχεια του αφιερώματος «Ένα ποίημα για τους πρόσφυγες», κατά την Παγκόσμια Ημέρα Ποίησης, 21 Μαρτίου 2016. Πρόκειται για μια εικαστική αποτύπωση του δράματος των προσφύγων, όπου αναδεικνύεται συμβολικά η διάσταση του προβλήματος και συντελείται ένα είδος συναισθηματικής μέθεξης στο ανθρώπινο δράμα. Για πρώτη φορά ωστόσο, η Αίθουσα Τέχνης (στην οποία έχουν φιλοξενηθεί πολλά και σημαντικά εικαστικά γεγονότα), στεγάζει μια μεταμοντέρνα σύνθεση, καθώς και ο ίδιος ο χώρος μετατρέπεται σε τμήμα του όλου έργου.

Πρόκειται για μια «Εγκατάσταση», σύνθεση ολιστική τριών διαστάσεων, στην οποία εμπλέκονται πολλές και διαφορετικές μορφές καλλιτεχνικής έκφρασης, χωρίς να υπάρχουν οι μεταξύ τους διαχωριστικές γραμμές, αλλά αρτιώνονται με τη μεταξύ τους αλληλεπίδραση και το ίδιο το χωρικό πλαίσιο και μόνον έτσι κατανοούνται και αναγιγνώσκονται ως έργο τέχνης: ζωγραφική-τα μεγάλα πανό στους τοίχους της αίθουσας (αισθητοποίηση της φουρτουνιασμένης θάλασσας, που συνδέεται με τον πνιγμό των προσφύγων), γλυπτική (δύο ετερόδοξες κατασκευές, από ευτελή καθημερινά υλικά που παραπέμπουν σε ναυάγια-μουσαμάδες, πλαστική λέμβος ταλαίπωρη και ξεφούσκωτη, σωσίβια και σκοινιά, να κείνται στο δάπεδο, με την ψυχρότητα της απουσίας του ανθρώπου, οι συνειρμοί οδηγούν στο θάνατο). Φωτογραφίες επίσης, χαρακτηριστικά στιγμιότυπα της οδύνης των ανθρώπων που βγαίνουν ναυαγοί από τη θάλασσα. Και ηχητικά μουσικά τοπία που υπόκωφα, μέσ' από τον πελώριο όγκο τον σκεπασμένο με τον γκριζοπράσινο μουσαμά, εκπέμπουν τον άλλοτε ήσυχο, άλλοτε απειλητικό ρόχθο των κυμάτων. Το σύνολο λειτουργεί ως μια εξπρεσιονιστική σκηνογραφία, από την αφήγηση της οποίας εκδιπλώνονται δεκάδες μαρτυρίες τραγικών ηρώων της σύγχρονης ιστορίας και μορφοποιείται το συναισθηματικό περιβάλλον βίωσης της ανθρώπινης περιπέτειας μέσα σ' αυτή.

Ακριβώς αυτός είναι και ο στόχος της σκηνοθεσίας: της εγκατάστασης- installation, μιας μορφής έκφρασης του μεταμοντέρνου στην τέχνη, που βρίσκεται σε διαρκή

εξέλιξη από τη δεκαετία του 1960 και εξής. Αφότου ο Μαρσέλ Ντυσάν με τα ready-mades σοκάρισε το κοινό του ανάγοντας σε αυτόνομο έργο τέχνης ευτελή, καθημερινά και χρηστικά αντικείμενα, με αποκορύφωμα το ανεστραμμένο ανδρικό ουρητήριο, στο οποίο είχε δώσει τον τίτλο: Fons (Πηγή) και το υπέγραψε με το όνομα «R. Mutt» (όνομα κάποιου υδραυλικού) στη θέση της υπογραφής του δημιουργού: αποδομώντας την έννοια της μοναδικότητας και της αίγλης του έργου τέχνης: χειρονομία στα πλαίσια του παροξυσμού της σουρεαλιστικής έκφρασης και της ακραίας διάθεσης χλευασμού της παράδοσης στην τέχνη και στις εκπεσμένες αξίες της δυτικής κοινωνίας. «Τους πέταξα το ουρητήριο στα μούτρα ως πρόκληση και αυτοί τώρα το θαυμάζουν για την αισθητική του ομορφιά»!

Το μεταμοντέρνο έρχεται ως συνέχεια του μοντέρνου-και το εμπεριέχει-προκειμένου να εκφράσει τη μετάβαση σ'έναν άλλο κόσμο τεχνολογικών και πολιτικοκοινωνικών συσχετισμών, που από τη δεκαετία του '80 και μετά, ολοένα και εκδιπλώνει τόσο τη δυναμική της ανάπτυξής του όσο και-περισσότερο- τη δυναμική μιας άλλης καταστροφικότητας και βίας. Η απομυθοποίηση του δόγματος του διαφωτισμού είναι ο ένας άξονας της μεταστροφής προς το μεταμοντέρνο, με δεύτερο την προϊούσα μαζική, παγκόσμια κουλτούρα και την υπονόμηση των τοπικών πολιτισμών.

Η τέχνη τώρα θα κινηθεί από την αφαίρεση στην αναπαράσταση (ήδη η ζωγραφική του αφαιρετικού εξπρεσιονισμού, που είχαμε εμείς στη Λευκάδα την τύχη να γνωρίσουμε από κοντά με τα *Ατέρμονα Πεδία* του Θεόδωρου Στάμου, είχε περάσει σε μια απόλυτα ανεικονική έκφραση), από τον έλεγχο στο χάος και στην απροσδιοριστία, από την ατομική μέθεξη στη συμμετοχικότητα, από το διαρκές στο εφήμερο, από το θεωρητικό στο πραγματικό, από την ομοιομορφία στην πολυμορφία.

Οι «εγκαταστάσεις» ειδικότερα, συνιστούν εικαστικά ενεργοποιημένους χώρους στους οποίους ο επισκέπτης δεν θεάται απλώς το έργο τέχνης στην όποια του εκδοχή αλλά καλείται να μετάσχει βιωματικά σε διαδραστικές χειρονομίες που πραγματώνονται σε ένα οργανωμένο πλαίσιο δράσεων με happenings, performances, νέες τεχνολογίες-είδος συναισθηματικής αγωγής μέσω της τέχνης για τη δημιουργία μιας συμμετοχικής κοινωνικής συνείδησης. Το χωρικό πλαίσιο επομένως διαμορφώνεται ως βασικό συστατικό της καλλιτεχνικής σύνθεσης, στο οποίο τα αντικείμενα συνιστούν μόνον ένα οργανικό μέρος της σε διαρκή συνομιλία μεταξύ τους και με το χώρο, ενώ ο θεατής πορεύεται μέσα στο ίδιο το έργο τέχνης. (Παρενθετικά σημειώνουμε ότι αυτές τις μέρες και μέχρι τις 24 Απριλίου βρίσκεται σε εξέλιξη στο Μουσείο Μπενάκη (κτίριο Πειραιώς) στην Αθήνα, το πρόγραμμα με τίτλο *As One*, της διεθνώς γνωστής Σέρβας περφόρμερ Μαρίνας Αμπράμοβιτς. Η Μέθοδος Abramovic, όπως λέγεται, είναι μια δημόσια καλλιτεχνική εμπειρία

ομαδικών δράσεων, που σκοπό έχουν την ανάπτυξη μιας εσωτερικής επικοινωνίας με τον εαυτό και με τους άλλους).

Από τη δεκαετία του '80 και μέχρι σήμερα, πολλές εκδοχές καλλιτεχνικής ευαισθητοποίησης και ευρηματικές ιδέες έχουν υλοποιηθεί μέσω της «εγκατάστασης», με χαρακτηριστικότερη περίπτωση εκείνη της Αμερικανίδας Jenny Holzer, η οποία εκπροσώπησε τις Ηνωμένες Πολιτείες στην 44^η Biennale της Βενετίας, το 1990. Από τις πρώτες της Installations, το *Κάτω από ένα βράχο* (1984), οργουελιανής σύλληψης συνθετικό σκηνικό για να αποδώσει το φόβο, την αγωνία και τη βία που κρύβεται πίσω από μια ηλεκτρονική οθόνη. Και οι *Οδυρμοί* της ίδιας (1989), στο Guggenheim Museum της Νέας Υόρκης, για να αισθητοποιήσει και να στηλιτεύσει το περιβάλλον και τις αιτίες μαζικών θανάτων στην εποχή μας (ασθένειες, μόλυνση του περιβάλλοντος, πόλεμοι κ.λ.π.) και να δώσει «μια τελευταία ευκαιρία στους ανώνυμους ανθρώπους να μιλήσουν γι' αυτά που ποτέ δεν μίλησαν».

Το έργο της Ιωάννας – Δάφνης Παπαλεξοπούλου είναι μια εισαγωγή σ' αυτό το συνθετικό είδος τέχνης (εγκατάσταση-installation) και φυσικά η επικοινωνία μαζί του απαιτεί μια νέα οπτική θεώρησης της τέχνης, πέρα από τη συμβατική σχέση με τις διακριτές της μορφές, την καλλιτεχνική επεξεργασία των κλασικών υλικών, την αντίληψη του ωραίου, τη σχέση του δημιουργού με το έργο και τον αποδέκτη του, τη διαχωρισμένη σχέση του εκθέματος με τον εκθεσιακό χώρο. Με ευαίσθητη πρόσληψη του κοινωνικού προβλήματος και με την αδυναμία που αισθάνεται ως καλλιτέχνης να σταθεί αποτελεσματικά απέναντι στην πολιτική λύση του, στρέφεται προς την αισθαντική γλώσσα της τέχνης για να δημιουργήσει τις συνθήκες μέθεξης με τις ανθρώπινες πτυχές του και να σημάνει τον τραγικό «έλεον και φόβον», κατάσταση οριακής συμμετοχής στα ανθρώπινα. Λυρισμός, νατουραλιστική «γραφή», υποβλητικότητα και ίσως κάτι το μακρινό και απόκοσμο- η οντολογία του θανάτου- είναι η εκφραστική ιδιόλεκτος της Ιωάννας Παπαλεξοπούλου, που μετατρέπει το *Σιωπηλό Ταξίδι* των προσφύγων σε ηχηρό ψυχικό παλμό όσων θα γευτούν την εμπειρία που μας προσφέρει. Αν τελικά δεν υπήρχε η τέχνη, ο κόσμος μας θα έχανε-μαζί με όσα χάνει έξω και πέρα από την τέχνη-, και την ίδια του την ψυχή.

Ευελπιστούμε πως κάποια καλή στιγμή στο εγγύς μέλλον, η καλλιτέχνις Ιωάννα-Δάφνη Παπαλεξοπούλου, θα μας κάμει κοινωνούς και σε άλλες της εμπνευσμένες δημιουργίες.

Παρασκευή Κοψιδά-

Βρεττού

Διδάκτωρ Φιλολογίας

Φιλολόγων Λευκάδας

Πρόεδρος Συνδέσμου